

to opravilo prevzeli in obljubili, storiti kolikor le premorejo. Nove postave ali pravila pregledujejo, so volje, najprej ko mogoče bo, odpustke od sv. očeta papeža naši družbi pridobiti in potem vse prečast. škofijstva slovenskih kronovin prijazno povabiti in prositi, da naj našo družbo po slovenskih kronovinah priporočajo.

4. Vsem čč. družnikom, ki so za leto 1859 svojo letnino odrajtali, se imajo poslati: „Premišljevanja kersanskih resnic“ od slavnega Humberta in še nekaj drugih družtvenih knjig. Samo iskreni domorodci, katerim ni mar za nekaj krajcarjev, so ostali do letos zvesto pri družtvu našem; zatoraj mislimo, da jim bo prav, ako jim malo manj pošljemo in si tako malo več za matico nove družbe prihranimo. — Te dni bomo jeli razpošiljati.

5. Po cesarskih postavah se naj visokemu deželnemu poglavarstvu naznani, da se je letnina od treh goldinarjev na en goldinar avstrijske veljave znižala, in da se bo družtvo v bratovščino preuredilo, kar se bo ob svojem času višjim oblastnijam na znanje dalo.

6. Družba bo izdajala vsako leto:

a) dvoje „slovenskih večernic“, namenjenih za priproste, kmečke ljudi, ki bodo obsegale mične povesti, čedne pesmice, zanimive obraze iz življenja raznih narodov, mnogotere poduke o natoroznanskih resnicah in druge reči za poduk in kratek čas mladim in starim;

b) majhen družbin „koledarček“, ki bo zapopal, razun navadne pratike in drugega podučnega in kratkočasnega berila, imenik častitih družnikov in vse družbine račune in druge naznanila; in

c) kolikor bodo pripuščale denarne moči, še kake druge bukve, priprostemu kmetu v podučenje ali častiti duhovščini v djansko rabo. Razpošiljale se bodo bukve trikrat v letu po tistem potu, po katerem jih vsak družnik dobivati želi. Vsi spisi, ki jih misli družba na svitlo dati, morajo pa v čisti, lahko umevni slovenščini zloženi in po kakem visokočastitem škofijstvu poterjeni biti. (Konec sl.)

Razjasnilo.

Kaj je „interdikt“ ali „prepoved“?

Oziroma na „novičarja iz Sardinije“ v 45. listu „Novic“ smo prejeli iz častitljive roke sledeči popravek po zakoniku „Jus kanonikum“:

„Interdikt je prepoved, po kateri cerkvena oblast gledé na kak kraj ali kako osebo prepove sv. zakramente, kateri niso k izveličanju potrebni, očitno (javno) in slovesno deliti, Božjo službo očitno (javno) obhajati, cerkveni pogreb opravljati. Z interdiktom so tedaj le nekatere očitne cerkvene opravila mašnikom prepovedane; ljudje pa, ktere ta prepoved zadeva, niso izobčeni (ekskomunicirani), še manj pa dolžnosti odvezani, deželski gosposki v rečeh, ktere niso pregrešne, pokorni biti. Interdikt je oklican za vso deželo, ali za eno samo mesto, ali za eno cerkev, ali za eno pokopališe, ali za eno osebo. Kadar je oklican za osebo, je mašnikom prepovedano tej osebi deliti sv. zakramente, vpričo te osebe Božjo službo opravljati, ali to osebo s cerkvenim pravilom pokopati, dokler se ta oseba cerkveni oblasti ne podverže; za deželjane pa ostane zapoved, vladarju, za ktereja je interdikt oklican, pokornim biti v vseh rečeh, v kterih so tudi ljudje v družih deržavah svojemu vladarju pokoršino dolžni.“

Dopisi.

Iz Gorice 17. nov. — Perve dni tega mesca se je šolska mladina po dolgi in čeznavadni šolskih praznikih sopet zbirati začela. Snidilo se je letos toliko otročičev mestnih in kmetskih, da jih je veliko prisiljenih bilo, se spet na deželo verniti, ker mogoče ni bilo, jih toliko sprejeti. Je pač to veselo znamenje, da dandanašnji je tudi kmetu veliko več za izrejo in izobraženje svojih otrok

mar kakor nekdanj, in da za svoje otroke veliko več skerbi kakor marsikak nemaren mestjan, kteremu otroci okoli po ulicah letajo, namesto da bi se tesali v šoli. Hočemo pa naše trudapolno delo serčno začeti in tudi tako dokončati, si moremo ljubega miru želeti. Bog ga nam daj!

Miha Samic.

Iz Cerknega na Goriškem 19. nov. 17. dan t. m. ste ravno na sred vasi pogorele ena hiša in pa ena štala. Kaj pa je to takega? bi marsikdo zavernil. Tudi jez omenim to majhno nesrečo le zato, da po tej očitni skušnji kmetom pokažem, kolika dobrota so s ceglom pokrite pohištva. Pred 20 leti je ravno tu pogorelo še čez 40 hiš, in letos bi se nam bilo ravno taka zgodila, ako bi ne bilo več poslopij s ceglom kritih.

Ant. Jurman.

Iz Ljubljane. V zadnjem listu smo naznanili, da je v Šentjurji nad Kranjem na sv. Martina dan ogenj veliko prebivavcov v neizrečeno škodo in nesrečo pripravil; prosili smo zatega voljo pomoči ubogim pogorelcem. Z veseljem povemo danes, da 11 izmed tistih ljubljanskih gospodov, ki imajo v šentjurski okolici lovstvo (jago) v štantu, je 15. tega mesca ondi lov imelo, in ker so se sami prepričali, kaka revšina da siromake tare, so iz milostljivega serca berž zložili 175 goldinarjev in jih izročili gosp. fajmostru v Šentjurji, naj jih razdelijo med nesrečnike. V imenu pogorcev jim damo očitno zahvalo.

Iz Ljubljane 20. nov. V dunajskem časniku „Oest. Zeit.“ smo brali spet te dni dopis iz Ljubljane, ki vnovič spričuje, kakošne korespondencije so večjemu delu dunajskih nemških časnikov ljube: natoleuj in psuj pravično in postavno národno reč, to jim je voda na njih mlin, — reci pa, da za jude ne mara dežela, je pa ogenj v strehi! Omenjeni dopis se tako-le glasi: „V včerajšnjem zboru (11. nov.) gimnazijskega učiteljstva je prišel slovenski jezik v prevdarek. Znano je, da je ministerski ukaz zastran učnega jezika tu in tam spet ponovil nekdanje narodne prepire. Tudi tukaj je terjala neka stranka, naj se na vrat na nos slovenski jezik berž vpelje kot učni jezik v tukajšno gimnazijo. Ker se pa to ni zgodilo, se to odlašanje podtikuje večidel nemškemu učniku, ter pravi, da oni so nasprotniki národnih prizadev. In to utegne vzrok biti, da je tukajšno učiteljstvo sklenilo ministerstvu nauka nasvetovati: 1) naj slovenski jezik bode predpisani (obligatni) nauk, in 2) učenci neslovenskih staršev naj se, ako to želé, oprostijo tega učenja. Nekaj je res, kar za omenjeni predlog govori, in to je, da uradniki, ki imajo z ljudstvom opraviti, ne znajo deželnega jezika, in da se tu in tam kramlja pregerda mešanca nemškega in slovenskega jezika, — uno se utegne z učenjem slovenskega jezika odpraviti, — to pa bo ostalo, dokler nemščina, ktera čedalje bolj obveljuje, ne bo prešinila vsega ljudstva.“ — Tako dopisnik ljubljanski. Mi nimamo na to dosti odgovoriti; vsak bravec, ki resnico in pravico ljubi, sam lahko sodi. Pri nas — saj kar je nam znano — ni nobene stranke, ki bi bila sovražnica nemškega jezika; velika pa je tista stranka, ki se poteguje za obveljavo ministerskega ukaza, po katerem se ima v gimnazijah naših brez krivice za nemščino le pravica zgoditi slovenščini. Ministerska stranka je tedaj velika. Ta ministerska stranka, ktero tudi „Novice“ zastopujejo, pazljivo gleda na to, kar se godi v naših gimnazijah gledé na ukaz sl. ministerstva, in dobro vé, da ne nemški učitelji so tisti, ki odbijajo pravico slovenskega jezika, ampak nekteri naši rojaki so njega nasprotniki. Omenjena stranka ni prenapeto nikoli terjala, da že danes ali jutri bi mogel obveljati cesarski ukaz od 8. avgusta; al le to zahteva, da vodstva naših gimnazij že zdaj delajo resne priprave, da se bo uresničil saj prihodnje leto in saj kaka dva nauka razlagala učencom v domačem jeziku. Kaj pa pomeni sklep sl. ljubljanskega gimnazijskega učiteljstva od 11. nov., o katerem dopisnik ljubljanski piše, nam je dosihmal še zastavica, za ktero ne vemo uganjke zato,

ker to, kar je po dopisnikovi novici učiteljski zbor 11. nov. sklenil, je že zapoved pred 10 leti bila, ker §. 19 „Entwurf der Organisation der Gymnasien“ itd. leta 1849 vverstuje materni jezik obligatnim naukom in v tej versti smo ga mislili v vseh gimnazijskih programih; le to nam je znano, da so ga pozneje izbrisali iz reda za maturo predpisanih naukov. Ako se mu zdaj spet poverne, kar se mu je vzelo, je pravično, — toda s tem samim, da bi se le skozi 8 let slovnica slovenska dolgočasno godla in berila brale, se ne bo spolnil ministerski ukaz od 8. avgusta, ki je dan za Ljubljano ravno tako kakor za Zagreb itd., kjer so že letos začeli lepo spolnovati cesarsko zapoved. In kar Horvati premorejo že letos, bomo premogli tudi mi Slovenci — saj prihodnje leto. Zato bomo pazljivo čuli nad tem, kaj se bo nadalje počelo za obveljavo ministerskega ukaza.

Iz Ljubljane. Kakor v nekterih drugih mestih so po cesarskem sklepu od 2. t. m. tudi v Ljubljani nekatere gospé in gospodične in nekteri gospodje za posebno pripomoč, ki so jo skazali bolnim in ranjenim vojakom, prejeli ali častno pohvalo Njih Veličanstva in pa zlati križec. Njih ekscelencija gospa grofinja Chorinska je v posebnem zahvalnem pismu prejela cesarjevo priznanje, — gosp. vitez J. Rutkovski, koncipist pri dež. poglavarstvu, je prejel zlati križ s krono, gosp. Jož. Vidic, magistratni tajnik, in gosp. Rajm. Vidic, policijski komisar, pa zlati križ za zasluge; razun teh je došla cesarjeva pohvala: gospej grofinji Terezii Aueršpergovi, gospej Aichholzerjevi, gospej baronovki Böckovi, gospej Bartavi, gospej baronovki Codellovi, grofinjama Joz. in Sof. Chorinskovi, gospodični Coppinovi, gospej Dorningerjevi, gospej Eiselnovi, gospodični Jerajevi, gospej Kalmanovi, bar. Mak-Nevenovi, Mornikovi, Pesjakovi, Rautnerjevi in njenima dvema hčerkama, Rudolfovi, Recherjevi, grof. Stubenbergovi, bar. Matildi Schmidburgovi, Schöppelnovi, Schifferjevi in njeni hčerki, Schafferjevi, Schreyerjevi, Trnkovi, Čikovi in Ullrichovi.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Komisija, ki ima po cesarskem ukazu od 11. t. m. pretresti državne dohodke in stroške, se je že ustanovila; za pretres vojaških stroškov se je pa osnovala še posebna komisija, ktera bo svoje delo potem celi komisii predložila v prevdarek. — Vsaki dan se pričakuje tudi cesarski ukaz, ki bo poklical drugo komisijo v pretres državnega dolga. — Komisija za davkovske zadeve bo začela svoje dela še le prihodnji mesec, ker v ministerstvu dnarstva niso dodelale še vse reči, ki jih bo ta komisija v podlago svojega dela potrebovala.

— Po cesarskem ukazu se ima berž privseh regimentih cesarskih pešcov, kateri se ne štejejo k 2. armadi in k posadni armadi na Nemškem, vsaka kompanija od 100 vojakov zmanjšati na 80; zatega voljo naj se vojaki, kar jih je po tem takem pri vsaki kompanii od več, berž na urlavb spusté. Prihodnje leto naj se po novih rekrutih število vseh teh kompanij dopoldne na 92 vojakov.

— Sliši se, da vprihodnje bojo mogli cesarski uradniki različne jezike našega cesarstva bolj umeti kakor dozdaj. Dosedaj so mogli le tisti uradniki se skazati z znanstvom deželnega jezika, kateri imajo v kancelijah z ljudstvom opraviti. Vprihodnje pa bojo mogli vsi uradniki, ki imajo v deželi kako službo, se naučiti deželni jezik in skazati, da ga znajo.

— Tudi za jude se pričakuje nova postava, ki jim ima vse tiste pravice dodeliti, ki jih uživajo kristjani. Te dni pa je dopis iz Lvova v uradnem dunajskem časniku „Wiener Zeit.“, ki judom obeta le dve reči, večino dunajskih časnikov zlo osupnil. Omenjeni dopis govori namreč le od tega, da se bo preklicala prepoved, po kateri judje

v nekterih deželah našega cesarstva ne smejo kristjanskih poslov, rokodelcov in učencov imeti, in drugič, da bo tudi ob veljavo prišla tista postava, ktera po 124 §. občnih derž. postavnih bukev velevala, da v judovsko ženitev mora kresija dovoliti. S samim tem — pravijo zagovorniki judov — jim pa ni dosti pomagano. Treba je, da se judom dovoli, kmetije imeti, ker sicer se ne bojo pravega kmetijstva poprijeli, dokler bojo le najemniki (štantmani). Znano je — pravijo — da v gornji in doljni Avstrii, na Štajarskem, Koroškem, Krajnskem in Teržaškem (z izuzetim Goriškim), na Tiroljskem, Horvaškem, Slavonskem, Serbskem, v Banatu, Erdeljskem in Dalmatinskem jud ne sme posestnik zemljiš biti, kakor le tam pa tam kdo po posebni cesarski milosti; — na Goriškem, na Českem, Marskem in Sležkem, v Galiciji, Bukovini in na Ogerskem smejo sicer judje kmetije imeti, pa večidel le take, ki so že od nekdanj judovske posestva; — na vojaški Granici je le 30 judovskim družinam dovoljeno v Zemunu prebivati in 30 hiš imeti; — samo na Beneškem smejo judje kakor kristjani kmetije imeti, in uživajo vse pravice kakor ti, in vendar — pravi „Presse“ — se tu očitno vidi, da je le prazen strah, ki ga imajo ljudje pred judovskimi posestniki. — Da se judom res marsiktera krivica godi in da je mnogo neumnih vraž zoper nje, je gotovo in to spozná vsak razviden človek; da bi bil pa jud deželam taka dobrota, kakor njih zagovorniki terdijo, se ne upamo podpisati.

— „Slov. Nov.“ pišejo 19. t. m., da predvčerajni do pol kolena segajoči sneg še zmiraj leži; že 39 let pada prvi sneg v dunajski okolici vselej pred 25. listopadom in leta 1852 se je vlekel do 23. grudna.

— Iz Kine so pripeljali nekoliko krompirja Iesem, od ktereга pravijo, da je za naše kraje pripraven. Večji krompir te sorte je 15 do 20, manjši pa 6 do 10 pavcov dolg; nekter je vmes, ki vaga čez 20 lotov.

Iz Štajarskega. Iz okolice Hitzakerške se piše „Gracarci“, da se je nekemu zamaknjenemu dekletu podnevi Izveličar prikazal, obdan od ognjene svetlobe, in da ji je prerokoval velike prekucije, zlasti pa to, da vse žganjarije se bojo zaperle, in da neki žandarsk lajtnant je izvoljen to doveršiti.

Iz Ogerskega. Šopronsko deželno poglavarstvo je vsem srenjam (občinam), ktere spadajo pod to poglavarstvo, unidan razpis poslalo, v katerem jim ukazuje, naj se na kak častnik naročé, iz ktereга bi natanko pozvedovali vse vladne postave in ukaze, zraven pa tudi vse, kar se imenitnega po svetu godi. Taka pot, zvediti novice, je gotovo bolja, kakor laži poberati iz ust družih.

Iz Poljskega. Ko je bil zadnjič car rusovski v Kamenicu, mu je hotla podolska gospóda pismo podati, v katerem ga prosi, naj bi se poljski jezik vpeljal v šolah in uradnijah, in naj bi nehalo preganjanje, ki ga rimsko-katoliška cerkev terpi. Le po velikih težavah je prišla deputacija pred cara; al car ji je berž segel v besedo, rekoč: „Vem, da mi mislite neko pismo izročiti; al Vaše pritožbe niso postavne. To so zvijače. Ne pozabite, da je dežela rusovska, pa ne poljska, in zapomnite si dobro, da mi je stokrat ljubše hvaliti in zahvaljati, kakor pa grajati.“

Iz Laškega. Zmešnjava čez zmešnjavo! Poslednji novičar je povedal, da so zbori srednje Italije princa Carignana si vladarja izvolili; tudi smo rekli, da smo radovedni slišati, kakošen kruh bo iz te moke. In res je le zmešnjava čez zmešnjavo. Ko je deputacija se poklonila princu in ga prosila, naj prevzame vlado, si je lepo zahvalil za veliko čast, pa ji rekel, da „sveti vikših vlad“ ga overajo zdaj, ko je kongres pred durmi, vlado srednje Italije prevzeti; „namesto mene pa Vam svetujem viteza Buoncarnagni-a izvoliti; on je ves mož zato“. In res se je svet princa Carignana berž spolnil; ni terpelo dolgo, da je bil Buoncarnagni za vladnika izvoljen. Ko se je princ Carignan odkrižal vladarstva in je tako določno